

Fažanski libar 6, zbornik radova 6. Fažanskog kolokvija, Fažana: Općina Fažana – Amforapress Pula, 2013., 176 str.

U hrvatskoj se historiografiji vodi polemika oko pitanja treba li prednost dati proučavanju lokalnih tema, što pojedini povjesničari neopravdano svrstavaju u domenu provincijalizacije struke, ili pak ići globalno, što bi značilo proučavati određenu pojavu na državnoj ili još široj razini, ne uzimajući dovoljno u obzir to da svaki od putova ima svojih prednosti i nedostataka te da svaka isključivost može biti samo štetna. U Istri se dugi niz godina održava više znanstvenih i stručnih skupova (*Bužetski dani*, *Pazinski memorijal*...) na kojima se njeguju vrednote lokalne povijesti, što je neizmjeran prinos širem sociokulturnom aspektu na ovome području. Puljština je od 2006. bogatija za kolokvij *Fažana kroz stoljeća*, koji se otada redovito održava svake godine, a prati ga zbornik radova *Fažanski libar*. Njegovo najnovije izdanje predstavljeno je u sklopu sedmog *Fažanskoga kolokvija* održanoga u lokalnoj Zajednici Talijana 15. lipnja 2013.

Nakon uvodne riječi urednika Mirka Uroševića (4–5), prvi članak „Baština Brijuna i okruženja u promidžbi kulturnog identiteta“ (7–23) potpisuje Vesna Girardi Jurkić, hrvatska arheologinja preminula 2012. godine. U radu donosi pregled osnovnih razvojnih čimbenika Brijunskoga otočja od antike do danas, u kojem se ustvrđuje kako je taj prostor „uvijek gospodarski i kulturno gravitirao istarskom središtu Puli, od vremena Rima do novijih dana“. Autorica se osvrnula i na najnovije razdoblje, promatrajući Brijune iz perspektive rezidencijalnoga predsjedničkog odmorišta te je zaključila kako se današnja politička garnitura, s lokalne i državne razine, ne koristi u dovoljnoj mjeri ovim elitnim odredištem u svrhu promidžbe kulturno-povijesne baštine.

Sljedeći rad „Fažanske amfore i gospodarstvo u doba Rimljana“ objavljen je u engleskoj (25–31) i hrvatskoj (33–41) inačici, a djelo je Tamása Bezeckya. U njemu autor prenosi tvrdnju Plinija Starijega da je istarsko maslinovo ulje bilo među najkvalitetnijima u Rimskom Carstvu, a kako je na prostoru današnje Fažane živjela obitelj Lekanija koja se bavila njegovom proizvodnjom, u središtu je Bezeckyjeva interesa način proizvodnje i proizvodni kapacitet pogona, ali i amfore, materijalna baština koja se zadržala do danas, te posebno materijal od kojih su na tome prostoru izrađivane.

Članak „Replika crikveničke rimske keramičarske peći: eksperimentalna arheologija i novi turistički sadržaj“ (43-53) zajedničko je djelo četiriju autorica: Goranke Lipovac Vrkljan, Tee Rosić, Irene Jurić i Ane Konestre. U radu je predstavljen projekt koji u širem smislu povezuje znanost i turizam, a odvijao se na sjevernom rubu Crikvenice. U pitanju je izrada replike keramičarske peći kako bi se „lakše interpretirali nalazi ili shvatilo način na koji su nastale, (...) otkrili mnogi detalji o njihovom funkcioniranju, (...) načinu loženja te količini drveta koja je potrebna, sastavu glinene smjese i slično“. Projekt je predmet suradnje Muzeja grada Crikvenice i Instituta za arheologiju u Zagrebu.

Alojz Štoković je autor rada „Crnogorci u Fažani i neposrednom susjedstvu u 17. stoljeću“ (55-61), u kojemu se osvrnuo na migracijski val koji je južnu Istru zahvatio u 16. i posebno 17. stoljeću te pridonio stabilnijim demografskim prilikama na ovome prostoru. Kao primjer navodi tri skupine Crnogoraca koje prolaze kroz Fažanu 1659. i 1661., ali je, osim u malom broju slučajeva, ne naseljavaju trajno već se pridružuju sunarodnjacima u Peroju i drugim selima. U nastavku se autor osvrće na Peroj – mjesto koje je do danas zadržalo crnogorsku nacionalnu manjinu – te zaključuje kako je Istra pod mletačkom vladavinom uvijek bila „zahvalan imigracijski prostor“.

Sljedeći rad „Sakralno blago u Fažani u službi evangelizacije“ (63-75) dolazi iz pera Ilije Jakovljevića. Autor piše o crkvenim prilikama područja Župe Fažana oslanjajući se na duhovne postulate vodećih ličnosti u Katoličkoj crkvi kroz povijest. Tako parafrazira riječi Ivana Pavla II. o tome kako je „kultura temeljna dimenzija čovjeka“, nakon čega pokušava spojiti evangelizaciju i turizam u naoko nespojivim sastavnicama: turizam može biti važno sredstvo navješćaja Evanđelja, napose ako je kulturno blago crkve dostupno te s druge strane na adekvatan način predstavljano. Da bi popunio kvalitativni nedostatak sadržaja u ovome članku, autor se potrudio dati osvrt na evangelizacijski razvoj te pregled crkvi na području fažanske župe.

U članku Nataše Urošević i Jelene Urošević-Hušak „Fažana u putopisima“ (77-95) nalazimo pregled do danas objavljenih putopisa koji spominju ovo mjesto. Autorice ističu kako je „Fažana još od antike bila destinacija u koju se rado dolazilo i o kojoj se pisalo, bilo na proputovanju Istrom prema Dalmaciji i dalje prema jugu ili drugo“. Članak započinju od općega prema „specifičnom“: najprije definirajući putopis kao kulturno-povijesni izvor te

Jadran kao prostor „mita i stvarnosti“, nakon čega nastavljaju obrazlažući temu izraženu u naslovu. Tekst prate zanimljive fotografije – razglednice Fažane iz 20. stoljeća, čitav niz naslovnica putopisa te geografska karta Istre iz 17. stoljeća. U zaključku je rečeno da ovaj rad na prvome mjestu daje pregled putopisne literature „tematizirajući fažansko i obližnje južnoistarsko područje“, što može biti polaznom točkom za istraživače sličnih tema u budućnosti.

Rad „Fažansko svadbeno ruho iz druge polovice 19. stoljeća“ (97-103) djelo je Liliane Vranjican. Autorica donosi prilog proučavanju svakodnevnih rituala poput svadbenih običaja i nošnji, što je u širem smislu vrijedan prinos izučavanju lokalnih društvenih prilika. Otegotna okolnost pri istraživanju jest ta što – za razliku od Pule, Vodnjana, Peroja i Galižane – u Fažani ne postoji pisana ostavština vezana za ovu temu, tako da se autorica morala osloniti isključivo na usmenu predaju.

Sljedeći je rad „Istarsko maslinovo ulje – autohtone sorte maslina“ također objavljen u talijanskoj (105-112) i hrvatskoj (115-122) inačici, a djelo je četiriju autora: Silvije Sponze, Olivere Koprivnjak, Lorene Pizzale te Lanfranca Contea. Kroz članak se prati razvoj maslinarske tradicije na istarskom poluotoku te donosi pregled autohtonih sorti. U sličnom tonu je i sljedeći članak Nicolette Balijske „Promidžba maslinovog ulja i moderno kontekstualiziranje maslinarske tradicije – edukativni centar maslinarstva i uljarstva“ (125-135), u kojem se analiziraju suvremeni pristupi promicanju maslinova ulja. Srđan Jovanović autor je teksta „Villetta Phasiana – iskustvo malog poduzetništva“ (137-141), u kojemu opisuje iskustvo pretvaranja ruševne zgrade u mali luksuzni hotel u staroj jezgri Fažane, što je primjer uspješne suradnje domaćih poduzetnika, lokalne samouprave i arhitekata na stvaranju prepoznatljivoga turističkog proizvoda. Naredni članak „Rezultati hidrogeoloških istraživanja i prijedlog rješenja vodozaštite na području Općine Fažana“ (143-159) govori o mogućnostima uspješne vodozaštite, posebno u Valbandonu, koji je više nego druga mjesta podložan poplavama. Posljednji rad, „Društveni prostori budućeg MMC-a Fažana“ (161-167), dolazi iz pera Dina Krizmanića i Leonida Zubana, a u njemu je predstavljen izgled polivalentnoga centra, koji će budućim generacijama služiti na polju kulture i gospodarstva.

Šesto izdanje *Fažanskoga libra* vrijedan je prilog bilježenja kulturnih, znanstvenih i gospodarskih djelatnosti na prostoru Općine Fažana, a pred-

stavljanje novoga broja tradicionalno se očekuje u sklopu narednoga znanstveno-stručnog skupa 2014. godine.

Ivan Žagar

***Fažanski libar 7*, zbornik radova 7. Fažanskog kolokvija, Fažana: Općina Fažana – Amforapress Pula, 2014., 192 str.**

Zahvaljujući izdavačkim naporima Općine Fažana i pulskoga Amforapressa objelodanjen je 2014. sedmi svezak zbornika *Fažanski libar*, u kojemu su objedinjena izlaganja sudionikâ 7. Fažanskoga kolokvija *Fažana kroz stoljeća* održanoga 2013. U prikazanu su publikaciju utkani fragmenti iznimno značajne kuturno-povijesne baštine fažanskoga područja, čime se obogaćuju postojeće i na vidjelo iznose nove znanstvene spoznaje o tome živopisnome mediteranskom podneblju, stoga se objavljivanjem ove edicije nastavlja niz zbornika koji predstavljaju svojevrsnu riznicu zavičajnoga znanja.

Zbornik započinje uobičajenom uredničkom napomenom, iza koje slijedi prilog načelnice Općine Fažana Ade Damjanac na hrvatskome (9-12) i talijanskome jeziku (13-15), u kojemu se izlažu rezultati najvažnijih razvojnih projekata tijekom proteklih pet godina, a ujedno se upozorava na važnost očuvanja, dokumentiranja i promicanja kulturnoga i prirodnoga nasljeđa ovoga kraja bogate te nadasve zanimljive prošlosti.

Prvi članak naslova „Nastanjenici iz Fažane i s Brijuna u Puli: prilog poznavanju novovjekovnih migracijskih kontakata u južnoj Istri“ (17-42) potpisuje Slaven Bertoša, a rezultat je autorova istraživačkoga napora u proučavanju pulskih matičnih knjiga, pohranjenih u Državnome arhivu u Pazinu. Obradeno arhivsko gradivo, koje pokriva razdoblje od 1613. do 1817., omogućuje sistematičan uvid u dosad nepoznate podatke o doseljenim Fažancima i Brijuncima u Puli, stoga predstavljaju dragocjen prinos poznavanju intenzivnih migracijskih kretanja te osvijetljuju brojne sastavnice južnoistarske povijesti s dosad nepoznatoga gledišta.

Ilija Jakovljević (45-55) osvrnuo se na ulogu znamenitoga biskupa Jurja Dobrile u promicanju ravnopravnosti i međusobnoga poštivanja pripadnika različitih naroda na istarskome poluotoku, kao i na njegovo zalaganje za ostvarivanje temeljnih ljudskih prava na svim područjima života. Posebna